

CAP. VI

ANUL 1860—1864

Studiul asupra învățământului secundar din România, scris de D. profesor Vitzu, și devenit carte oficială, prin faptul că a fost tipărit de Ministerul instrucțiunii publice, despre istoria școlilor din România de dincoace de Milcov, nu aduce decât informațiunile următoare :

«In fine în toamna anului 1859, se constituie definitiv facultatea de drept, cu un corp didactic aparte, distinct de cel al gimnasiului, și dirigindu-se de un decan ales de profesori.

Cursurile facultății erau divizate în trei ani, iar profesori ai facultății găsim, în programa din 1859—1860, pe Bosian, decanul facultății și profesor de dreptul roman, Costa-Foru, profesor de dreptul civil și Viorénu de procedura dreptului civil.

La 8 Octombrie 1863, prin decretul domnesc No. 967, al Prințului Alexandru Ión Cuza, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiőră de științe*, cu scopul de a forma profesori de științe matematice, fizice și naturale pentru gimnasiu, precum și pentru pregătirea studenților la specialități de aplicație științifice. Acesta este *facultatea de științe*, creată sub Ministrul de instrucțiune, A. Odobescu.

La 30 Octombrie 1863, prin decretul domnesc No. 1.047, se institue la Academia din Bucuresci o *școlă superiőră de litere*, cu scop de a forma profesori gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, a Literaturii și Filozofiei, Istorie și Geografie.

Acosta este *facultatea de litere*, creată sub Ministrul de instrucție D. Bolintineanu.

În fine, la 4 Iulie 1864, prin decretul domnesc No. 765, se decide, ca facultățile unite din Bucuresci să poarte numele de *Universitatea din Bucuresci*, cu un rector ales de profesorii tuturor facultăților, având fie-care facultate câte un decan ales de profesorii respectivi ai facultății. Ast-fel, în 1864, se stabilește în mod definitiv *Universitatca din Bucuresci, cu patru ani în urma celei din Iași*.

Asemenea D. Vitzu, istoriograful oficial al școlilor secundare, resumă istoria școlilor moldovene de la 1860—1864, în puținele cuvinte de mai jos :

Periōda III. Învățământul public din a 3-a periōdă, 'l considerăm de la 1860 și până astăzi.

Acastă periōdă este plină de fapte mărețe, pentru istoria noastră națională, și în adevăr, în zilele de 5 și 24 Ianuarie 1860, aspirațiunile seculare ale Românilor 'și vęd realizarea dorințelor lor în unirea țerilor surori, sub **Domnul Alexandru Ión I.**

Învățământul național eșind triumfător din grelele încercări, 'și asigură stabilitatea

în definitivă întemeiere a învățământului superior, reprezentat prin Universitatea de Iași (1860) și Universitatea de Bucuresci (1864). De altă parte instrucțiunea publică capătă o unitate în ambele țări surori, prin legea de la 1864, sub imperiul căreia se conduce până astăzi; de aceea este de cel mai mare interes a cunoaște rezultatele la care au ajuns școlile din cele trei ramuri de învățământ, stabilite prin legea organică mai sus citată, pentru a putea introduce ameliorările impuse, astăzi mai mult decât orî când, de progresele științei realizate în alte țări, cu o cultură clasică superioară nouă.»

Să cercăm acu și noi a împlini lacunele ce istoriograful oficial al Ministerului instrucțiunii publice a lăsat.

*

Budgetul școlilor moldovene pe anul 1860, votat de Adunarea legislativă și adoptat și de Comisiunea centrală din Focșani, ne prezintă următorul aspect, cât privește școlile:

Se vor întreține 42 școli sătesci, plătite câte 3.000 lei una pe an (2.700 învățătorul și 300 lei cheltueli mărunte).

Se creează 10 școli sătesci noue, de la 1 Iulie 1860.

Se acordă un fond de 6.000 lei, pentru dotațiunea acestor școle.

Se acordă lefile a 31 de institutori primari la atâtea școli. (Cl. IV.)

Lefile acestora variază de la 650 la 750 lei pe lună.

Un egal număr de profesori de clasa a III-a, și alți 31 de clasa I și a II-a.

31 de caticheți la districte câte 3.000 lei pe an.

4 institutore de clasa a IV-a la Bêrlad, Galați și Iași, de la 7.200—8.500.

20 institutore de clasa III-a și 20 de clasa I și a II-a.

Asemenea 20 de caticheți la aceste școli.

O școlă nouă de fete la Botoșani, o școlă nouă primară la Bêrlad de la 1 Septembrie.

În învățământul secundar se constată prin budget existența gimnasiului central din Iași, cu 19 catedre.

Gimnasiul din Bêrlad, cu 5 catedre.

Gimnasiul din Botoșani, cu 4 catedre.

Școli reale sunt una Iași, cu 6 catedre, și a doua în Galați, cu 7 catedre.

La școlile secundare, se numeră și școlă centrală de fete din Iași, cu 13 catedre.

Învățământul înalt coprinde facultatea filosofică, cu trei catedre, cu câte 14.000 lei una; facultatea juridică, cu 6 catedre, și facultatea teologică pentru anul I, trei catedre.

La școli speciale e trecută școlă de meserii, cu 7 meșteri conducători de ateliere, și 2 profesori pentru partea teoretică și 15 călfi salariate. Lângă această școlă există un internat.

Internatul gimnasial de la așa zisa Academie, și internatul școlii de fete, cum și al școlii preparande, au personal separat.

Inspecțiunea generală a școlilor se face de un inspector general plătit cu 15.000 lei pe an, și prin delegațiuni deosebite, pentru care s'a prevădut un fond de 20.000 lei pe 1860.

Seminariile, coprinse la cap. XII al budgetului, ne arată funcționând seminariul Veniamin, cu 16 profesori, cel de Roman cu 6 profesori, din care unul pentru clasa IV-a, ce se va deschide la 1 Septembrie; cel de Huși cu 8 profesori; cel din mănăstirea Neamțului, cu 5 profesori.

Budgetul pe 1860, este primul budget regulat, votat de Adunare, pentru scóle.

Din el apare și unele mintuitoare intențiuni culturale, cari aú preséduť la redacțiunea budgetului acestuia, grație luminatului bărbat, care a dobândit de la Adunarea Camerei din Iași acest budget, D. M. Kogálniceanu. Budgetul acesta fu întocmit de autorul acestor anale.

Pe lângă adăugirile semnalate mai sus peste scólele existente la 1859, budgetul creá un mușéu de pictură; despre care avem să vorbim mai la vale; îmbunătăți biblioteca consacránd sumi însemnate, pentru cumpărarea și legarea de cărți; institui concursuri generale între toți premianții de gimnasia din ambele Principate, pentru limba latină și matematici; dotá cu câte 10 burse gimnasiile din Botoșani și Bérlad; acordá 12 burse la studenți de facultăți din Iași; hotári ímmulțirea până la 25 a cifrei de stipendiști trimiși la Paris, la scolí speciale, sub privegherea lui Royer Collard; destiná 30.000 lei, pentru tipărirea de cărți didactice și alți 10.000 lei, pentru cabinetul de fizică și himie. ¹⁾

*

În practică, în aplicarea lui, acest budget dete și mai mari rezultate decât cele pre-védute mai sus, în adevér, D. M. Kogálniceanu, Ministrul instrucțiunei publice în Moldova la 1860, al căruia Director de Minister era autorul acestei cărți, desvoltá o activitate ce nici până astăzi n'a uitat'o corpul didactic din Iași, și ajunge să încoroneze lucrarea culturală a Moldovei, prin înființarea la 26 Octobre 1860, a universității din Iași.

Dám în anexă ²⁾ documentele înființării acestei înalte instituțiuni ale cărei lucrări prealabile se aflá în dosarul de la Ministerul instrucțiunei publice, din 15 Septembre 1860, cu No. 436.

Dr. Ion Strat a fost primul rector ales al universității, în 6 Decembre 1860, iar pro-rector Filaret Stavropoleos Scriban. ³⁾ Totuși la 26 Octobre 1860, Barnuțiu fu primul rector provisoriu.

*

Încá din discursurile rostite la ocasiunea solemnității distribuțiunei premiilor, pe anul scolar 1859—1860, se putea vedea tótá iubirea de care Ministrul Kogálniceanu era onorat din partea întregului corp didactic, cât și îmbunătățirile ce se așteptá de la el. Între aceste îmbunătățiri, era decretarea învățământului primar obligatoriu, ímmulțirea scólelor primare, înființarea de grădini de copii, de cursuri și scolí speciale de adulți; înființarea facultăței de sciințe, ca secțiunea a II-a a facultăței filosofice; complectarea facultăței filosofice. ⁴⁾

Răspunsul Ministrului Kogálniceanu la cuvântarea lui V. A. Urechia, făcută în numele Consiliului scólelor, a fost plină de promisiuni pentru scólă și corpul didactic, promisiuni, cari cele mai multe le a și realizat ilustrul bărbat. ⁵⁾

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Dám o facsimilă dupe baso-relieful frumos, cu care statuarul Hegel, autorul minunatei statuí a lui Miron Costin, va înzestra noua Universitate din Iași, baso-relief represintând solemnitatea inaugurării Universității la 1860.

⁴⁾ Veđi anexa.

⁵⁾ Veđi anexa.

*

Intre diferitele creațiuni culturale sêvêrșite în Iași, la 1860, avem a menționa :

- 1) Creațiunea în 6 Septembrie 1860, a scôlei de musică și declamațiune ; ¹⁾
- 2) Creațiunea scôlei de bele-arte și a musêului de pictură, în 29 August 1860 ; ²⁾
- 3) Lucrările înaintate pentru creațiunea unui seminariu de ritul catolic.

Prin budgetul pe 1860, M. Kogălniceanu, a fost dobândit de la Adunare, un prim condeiu, pentru organizarea acestui seminariu. D-sa a venit la acest plan, pentru a împedica propaganda unгурescă din satele catolice prin preoții maghiari, cari împedicau pe sătenii catolici să-și trimită copii la scôla publică primară din sat.

Sub Ministerul lui Kogălniceanu, fiind Ministru interimar la instrucțiunea publică autorul acestei opere, s'a isgonit din Moldova un număr de preoți catolici unguri, aplicându-li-se vechi decrete ale Congregațiunei fidei, cari cereau de la preoții dintr'o misiune, să cunoscă, până în 6 luni, limba țerei unde sunt misionari, ori să fie expulsați.

Intrebați despre limba românescă, mulți preoți catolici n'aveau nici o cunoștință ; de aceea au fost dați peste hotar, grație energiei și patriotismului lui M. Kogălniceanu, și au fost înlocuiți treptat cu preoți catolici italieni, până când vor fi formați preoți români în înființându-l seminariu catolic.

Din nenorocire, naționala idee a lui M. Kogălniceanu și a noastră n'a înțeles'o cei carii au urmat la Ministerul de culte și lucrul rămase fără nici o urmare, spre marea plăcere a consulului austriac, care protegea preoțimea și ideile unguresci.

La 1864, se mai agită cestiunea seminariului catolic din Moldova.

Onor. D-l N. Crețulescu, fiind Ministrul instrucțiunei publice la data acêsta, și având Director al Ministerului pe autorul operei acêsteia, isbutesce să promulge chiar decretul de înființarea acelu nou seminariu. Se și înainteză lucrări pentru închiriare de seminariu, a caselor din Iași, țise ale lui Baston, dér lucrul iarăși rămâne baltă... Publiciști necunosători de afacere, prin jurnalul «Dâmbovița» al lui D. Bolintineanu, fac o stupidă opoșițiune acestui proiect, țicend, că guvernul face interesele catolicismului... Opoșițiunea acêsta neașteptată mulțamia însă pe deplin pe agentul austriac, care și el din alte puncte de vederi, lucra să împedice fundațiunea seminariului catolic.

Dăm în anexă ³⁾ regulamentul din 1864, pentru seminariul catolic, cât și vorbele noastre despre acest seminariu, din cartea «Didactica.»

4) În 9 Septembrie 1860, s'a publicat deschiderea în T.-Neamțului a unei scôle de silvicultură, cu un internat de 20 elevi, gratis și 40 solvenți. ⁴⁾

Asemenea scôlă nu putu a se realiza dupe căderea din Minister a lui M. Kogălniceanu și eșirea din directorat a lui V. A. Urechia ;

5) Se trimit, dupe stăruința noastră, primii bursieri în Italia : D-nii Petru Borș, G. A. Urechia, Romul Scriban, Ion Morțun și G. Roșu.

Eată actele despre acêsta din «Didactica» noastră :

Bursieri în Italia

«În discursul ce am rostit la împărțirea premiilor pe 1859—1860, am propus să se trimită bursieri, mai cu sêmă în țeri latine. Indată apoi, în Septembrie, am și obținut de

1) Veți anexa.

2) Veți anexa.

3) Veți anexa.

4) «Monitorul oficial» al Moldovei No. 109.

la neuitatul meu Ministru de culte și instrucțiune publică, D. Kogălniceanu, să se trimită 5 junii bacalaureați la școlile superioare din Turin. Iată adresa No. 10.290, cu care acești junii studenți (D-nii Petru Borșiu, George A. Urechiă, Romul Scriban, Ión Morfun și George Roșu), au fost recomandați Comitelui Cavour, prin intermediul primului consul al Italiei în țără, D. Strambio.

Domnule Ministru,

«Nevoia de a apropia pe România pe cât mai mult de Italia, tulpina de unde a eșit, este astăzi viu simțită de către M. S. Domnitorul și de către guvernământul său.

«Mișlocul cel mai expeditiv, tot-d'o-dată și cel mai energetic, e de a felicita și de a grăbi trecerea ideilor italiene la noi, idei cari singure pot să readucă vechia unificare de tens dințe și de aspirațiunii ale stirpei latine.

«Pentru de a ajunge la acest prețios scop, guvernământul nu voesce a perde nici o ocasiune, ce i se presintă, și deci, junilor studenți, destinați a merge anul acesta la Paris, li s'a însemnat, în locul acelei capitale, pe glorioasă capitală a Italiei, Turinul, pentru a studia acolo, în școlile italiene, deosebite specialități. Acești junii sunt... Studiind la școlile italiene, ei vor putea mai bine pătrunde secretul gloriilor modernei Italii și a readuce în România, cetățenii desvoltați pentru binele și viitorul ei, precum sunt acei ce impresoră tronul gloriosului vostru Rege.

«Permiteți-mă, deci, D-le Ministru, a recomanda, cu deosebire, pe mai sus numiții studenți, buneii voinți a D-vostre și a guvernului din care faceți așa de însemnată parte, cu rugăminte de a regula admiterea lor în școlile naționale și spre a fi considerați ca fii ai Italiei, lăgănul cel neperitor al străbunilor Românilor.»

Eată răspunsul primit de la Turino și de la Consulul italian :

Domnule Ministru,

«Cu plăcere m'am grăbit a comunica E. S. D-lui Ministru al afacerilor străine al M. S. Regelui Augustul meu Suveran, nota D-vostre, sub data 22 August, No. 9.344, prin care mi ai fost anuntat purcedarea la Turin a 5 junii români, trimiși pentru a și urma acolo studiile universitare.

Guvernământul a primit cu vie satisfacțiune aceste nouă dovești de simpatia, pe care o profesază guvernământul M. S. Principelui Stăpânitor și națiunea română pentru Italia.

D. Conte de Cavour s'a grăbit a recomanda în deosebi pe junii compatrioții D-vostre, cari deja sunt sosiți la Turin, solitudinei colegului său, D. Conte Mamiani, Ministrul instrucțiunii publice, care va avea pentru dênșii o deosebită îngrijire.

Vă transmit aci alăturata scrisore din partea D-lui Ministru al instrucțiunii publice din Turin, și vă rog, D-le Ministru, să primiți încredințarea considerațiunei mele celei mai deosebite.»

Agentul politic și Consul general de Sardinia, absent.

Vice-Consul, *Cataneo.*

Adresa ministrului italian

Domnule Ministru,

«Scótele din Turin vor fi fericite de a primi pe junii moldoveni, pe cari hotărîrea D-vóstre i a trimis, pentru a învăța cursurile speciale la cari sunt destinați. Nu mă induesc, D-le Ministru, că vor găsi în studenții noștri amici și frați, cu cari sunt ca și concetățeni, și autoritatea competentă nu va va uita sub ce patronagiū și în ce scop eise presintă la aședămintele nóstre de instrucțiune publică. Din partea mea mă aplaudez, că mi se presintă o ocasiune favorabilă, pentru a mărturisi onorabilului meu colegū din Moldova, tótă simpatia, care o simț, pentru interesanta și nobila sa patrie, și cred a fi fidelul interprete al Italianilor, mulțămindu'i cu ardóre de sentimentele ce exprimă pentru țera nóstră. Identitatea de origină, ce există între Moldova și Italia, întăresce amicitia lor pe bazele nestrămutate ale naturei. Vē sunt recunoscător de amintirea vechilor titluri ale legăturilor nóstre, și mă mândresc de a fi părtaș dorinței pe care binevoii a forma, de a restringe legămintele nóstre prin comunitatea ideilor și a instrucțiunei.

Primiți, D-le Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Ministrul instrucțiunei publice din Turin, *Terenzio Mamiani*.

No. 1.158.

Turin, 1860, Septembre 23.

Se citește în *Gazetta di Turino*, No. 266 :

«Aū sosit în Turin 6 români, G. Urechia, etc. De când Traian conduse colonia romană în Dacia, relațiunea între două popóre frați, fură întrerupte. Ađi se incepe alianța intelectuală între Italia și România, care în curs de atâția secolī a opus la frontierele sēle milióne de cadavre năvălitorilor otomanī, și care, chinuită când de turci, când de slavī, când de nemți, a păstrat în limbă numele marei originī latine, caracterul și aspirațiunile Italiei.»

Jurnalul *Opinione* tot din Turino scrie :

«Legăturile între România și Italia s'aū strins fórtē tare. Acēsta este mai mult o alianță între două popóre frați, în privirea evenimentelor ce vor schimba curēnd fața Europei. Guvernul Regelui comptēză pe dēnsa. Acel al lui Cuza s'a arētat denn de patria sa, punēnd o colónă de fer ilustrului edificiu al marelui Traian; punēnd fundamente nouē vechē și numeroșē colonii a Italiei. De când imperiul roman căđu sub ferul barbarilor, Auzonia uitase pe fata sa cea mai mică România. Ministerul actual din Moldova, o urcă pe marea scenă a popórelor, 'i ardică vēlul uitărei și o arētă lunei, frumósă și plină de viitor, ca și mama sa Italia.

«Istoria singurā va sci sǎ 'i dea partea sa de glorie acestui memorabil Minister, ea va pune pe fruntea lui, nu frunze de dafinī, dēr de stejar, arborul vitejiilor, căci a pus fundamentele unei apropiate alianțe între România și vechia Italia. Dēcā Orientul 'și ațintesce ochii asupra României și așteptă de la ea mult, apoi acēsta din urmă se uită spre Italia, iar Italia se uită la dēnsa, și cu virful sabiei lui Marte, i arētă viitorul. Momentele sunt aprópe, când rasa latină se va libera de jugul străin. Inteleğința 'i arētă drumul, ea precedă mișcările ei, și opiniunile merg tot-d'a-una d'inaintea acțiunei.

«Eată pentru ce mai mulți studenți români aū venit aci ca să studieze, nu atâtea sciințe, pe cât acel spirit de libertate, de care însetēză.

«Acēsta e un fapt, carele nu se póte explica, decăt prin ideile generóse ce inspiră astăđi pe popórele opresate, de la un capēt la altul al Europei. Acēsta e aurora ce anunță marea și a Unirei tuturor Românilor într'un singur stat.» (Din *Ateneul Român*, Iași, pag. 109.)

6) S'a reformat programul seminarilor, și s'a promulgat prin decretul lui Alexandru Ión I, No. 10.188, în coprinderea următoare :

PROGRAMUL PENTRU SEMINARIILE DIN MOLDOVA

CLASE	LIMBELE CLASICE OBLIGATORII				Istoria, Geografia și Statistica	Matematica	Istoria naturală, Chimia și Fizica	Caligrafia și Desemnul	
	Limba Română	Limba latină	Limba elenă						
I.	Religia Istoria vechinilor Testament.	Limba latină Gramatica limbii latine, formele orărilor și regulile, regulile generale ale Sintaxei. Exerciții necornate din limba română în cea latină, traducerea Istoriei sacre.	Limba elenă Gramatica limbii grece cu toate regulile, mai sus, apoi formele celor mai rari și cele neregulate. Sintaxa concordanței și regulile principale ale Sintaxei. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Eutropiu.		Istoria Românilor până la tractatele cu turcii.	Arifmetica în toată întinderea.	Zoologia și botanica vocală și cântările biserticesci.	Caligrafia, musica și cântările biserticesci.	Limba franceză.
II.	Catehismul Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor mai sus, apoi formele celor mai rari și cele neregulate. Sintaxa concordanței și regulile principale ale Sintaxei. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Eutropiu.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Corneiu Nepote, Curtiu, Instin.		Istoria Românilor până în timpul de față.	Algebra.	Urmarea Zoologiei și Botanicii.	Desemnul cu mâna liberă, musica vocală și cântări biserticesci.	Limba franceză.
III.	Catehismul creștin și Tipicului biserticesc.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Corneiu Nepote, Curtiu, Instin.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Sintaxa și mai vârtos utilizarea modurilor. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Liviu.	Inceputuri din limba greacă	Istoria Românilor în cele două milenii. În cel de vârstă a fundarea României.	Algebra în semestrul de început de învățare și geometria în cel de vârstă.	Mineralogia și Geologia.	Desemnul cu mâna liberă, musica vocală și cântări biserticesci.	Limba franceză.
IV.	Morala evangelică și avia războiului lor biserticesc.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Sintaxa și mai vârtos utilizarea modurilor. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Liviu.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Sintaxa și mai vârtos utilizarea modurilor. Exerciții necornate din limba română în cea latină. Traducere din Liviu.	Gramatica limbii grece. Exerciții din limba latină în cea greacă. Cristomatie din bucați usore în limba greacă și mai cu sîmna din St. Părinți.	Istoria vechia de la fundarea României până la căderea Imperiului de Occident.	Stereometrie și Trigonometrie plană și sferică.	Introducerea în S-ta Scriptură.	Musica vocală.	Limba franceză.
V.	Retorica.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Anticitație, Prosodia, Metrică. Exerciții: Cesare Ovidiu și Cicerone.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Anticitație, Prosodia, Metrică. Exerciții: Cesare Ovidiu și Cicerone.	Gramatica limbii grece cu toate regulile et. Exerciții din limba latină în cea greacă. Cristomatie din autori clasici set biserticesci, mai vârtos din Xenofonte, Cropsedia.	Istoria evului mediu de la căderea Imperiului de Occident până la pacea Westfalica.	Introducerea în cursul științelor teologice.	Fizica, Cosmografia și elemente de Chimie.	Arheologia biblică.	Istoria biserticescă pe scurt până la desăbinarea biserticescilor.
VI.	Literatura biserticescă.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Retorica. Mitologia. Traducerea din Lucrețiu. Tacit. și Cicerone.	Din limba latină repetarea celor mai sus. Retorica. Mitologia. Traducerea din Lucrețiu. Tacit. și Cicerone.	Gramatica limbii grece și a dialețelor; mai vârtos aceleii Ionice. Exerciții de limba latină în cea greacă și vice-versa. Xenofonte, Demostene, Erodote, Omer, Iliada și S-tul Grigore Teologul.	Istoria modernă.	Introducerea în S-ta Scriptură partea II.	Agronomia.	Explicația a sus-pătru evangeliști după rețele ermetice.	Istoria biserticescă pe scurt până în zilele noastre.
VII.	Propedeutica. Psihologia și Logica.	Istoria literaturii latine: Tacit., Virgiliu, Orațiu, Terențiu și Cicerone.	Istoria literaturii grece: Platon (Fedru), Aristofan, și St. Grigorie Vasianu.	Teologia dogmatică.	Teologia morală.		Medicina populară.	Pastorala.	

Avantagiile reorganizării seminariilor veneau de acolo mai ales, că erau întocmite ca și gimnasiile laice, așa, că în orașul unde era un seminariu de patru clase, nu era nevoie să se înființeze și un gimnasiu laic. Obiectele religioase erau adăugate pe lângă cele din programul laic. Cine nu voia să se facă preot, n'avea decât să urmeze numai obiectele din programul laic. Asemenea înțelepte și economice prevederi n'au avut însă durată, și de aci va urma necesitatea înființării, de exemplu la Roman, unde există un seminariu mic, încă a unui gimnasiu laic, adecă adăugirea în buget a unor sume, cari se puteau utiliza mai bine aiurea.

7) Înființarea de școli regulate în România și pentru evrei.

Încă din anul 1858, Ministrul în vederea § 42, din așezământ și din motivul cererilor primite de la uniți din israeliți din capitală, s'au adresat cu îndemnări, către comunitatea respectivă, pentru înființarea de școli regulate.

În Aprilie 1860, Epitropia acestei comunități, cu raportul No. 98, a arătat, că a pregătit localurile pentru înființarea de trei asemenea școli, cerând formarea unui Comitet de inspecție, compus din D-nii Dr. Frenkel, Maierhofer, Big, Valdberg și Goldbaum, pentru a se ocupa cu regulamentul organizării și deschiderii lor. Acest Comitet, aprobat de Minister, a prezentat, în Mai, un proiect de statute, prin care propune următoarele modificări pentru școlile evreiești, de la bazele statornicite prin așezământul școlar:

a) Ca limba învățării până la clasa IV-a primară, să fie aceea germană, contra § 7, din legea școlară, pentru că în cursul acestui timp, copiii ce nu știu românească să se potă deprinde cu limba română;

b) Ca copiii avuților comunității, contra § 1, să plătescă o taxă graduală, pentru frecventarea școlii, spre a se putea cu ea ajuta pe copiii săraci;

c) A se primi în școli copiii de la vârsta de 6 ani, contra § 89, care statornicesce vârsta de 7 ani;

d) Ținerea vacanțelor în lunile Aprilie și Octombrie, și contra 196, și acesta pentru că în aceste luni religiunea comunității prescrie cele mai multe sărbători; asemenea sărbătorile după rital evreesc, contra § 199;

e) În privirea § 241, ceruse cercetarea prealabilă a cărților de învățură de către Comitet, pentru a nu fi contrare dogmelor comunei;

f) Numirea și depărtarea profesorilor după alegerea și recomandarea Comitetului, cu invalidarea § 140 și 154;

g) Mai multe modificări în obiectele programului, contra § 23 și 24;

h) Modificarea § 193, prin slobodirea atestatelor numai după clasificarea Comitetului de inspecție;

i) Mai multe modificări la § inspecțiunei, covârșitoare latitudinii prevădută de așezământ.

Asupra acestor statute, Consiliul școlar a opinat, că nu trebuie a se urma nici o abatere de la coprișul § 40, carele dăce, că școlile evreiești se vor înființa tocmai după pilda acelor române, după care apoi Ministerul, prin adresa No. 5.100, din 22 Mai, a comunicat Comitetului încheierea, că modificările cerute la § 23, 24, 88, 243 și 192, 196 și 199, din așezământ, nu sunt de trebuință, nefiind ele în opunere cu înțelesul și întinderea ce le doresce Comitetul israelit, și Ministerul socotea, că nise simple instrucțiuni parafasate pe § § din o lege existentă, ar fi înzestrată mai cu puțină putere și supusă la toate fluctuațiile politice, decât deca ar sta sub scutul statornic al legii; iar

în ceea ce privește celelalte modificări, contrare principiilor generale înscrise ca base fundamentale a legii școlare, Ministrul doarece a constata mai întâi necesitățile unor asemenea modificări, ce nu se pot face decât pe cale legislativă și numai când s'ar dovedi urgente, prin funcționarea mai multor școle israelite.

Prin urmare, Comitetul se va povățui de așezământul școlar, va propune programul trebuitor pe bazele limbei române, ca instrument de învățatură, va recomanda profesorii, cari însă nu se vor numi decât dupe formalitățile prevădute de așezământ, și va exercita inspecțiunea prevădută de § 103—105, iar pentru cheltuelile școlare Comitetul va propune budget, spre aprobarea și mijlocirea slobozirei din veniturile comunității prin Ministerul din lăuntru.

Pe asemenea base Comitetul a presintat, în Iunie, un program și un budget, pentru deschiderea a trei școle primare, care aprobându-se s'au și deschis pe la finele lui Octombrie, una în dosul Academiei, una în târgul Cucului și una pe podul Roșu, numărând peste 300 elevi și funcționând fie-care cu câte 2 clase primare și cu câte 2 profesori români, 2 evrei, 1 german și un profesor de religiune ebraică, iar în Decembrie, au cerut și au căpătat aprobarea pentru deschiderea încă a unei școli rituale de adulți; iar întreținerea lor se face de către comunitate, dupe budgetul propus de Comitet și aprobat de acest Minister, și pe temeiul căruia Ministerul din lăuntru regulase darea cheltuelelor trebuitoare.

Dăm în anexă ⁴⁾ hrisovul lui Alexandru Ión I, de fondațiune a școlilor române, pentru israeliți, sub Ministerul lui Kogălniceanu.

8) Una din cele mai importante lucrări din anul 1860, a fost înființarea de 4 școli preparande, pentru pregătirea de învățători, căci cu singura școlă preparandală nu se putea avea numărul necesar de candidați pentru învățători sătesci.

Eată în ce mod sună raportul la Domnitor, pentru aceste școli:

«Lipsa de profesori este una din cele mai simțite neajunsuri, pentru răspândirea învățătorei pe o cale mai întinsă în sinul națiuneii.

Immulțirea așezămintelor publice de învățatură, mai cu sémă astăzi, de care țera are atăta trebuință, este în mare parte impeditată prin lipsa de profesori, și ades, chiar în școlile până acum de mai înainte înființate, învățătura suferă din cauză, că nu se pot găsi la îndemână persoane inzestrate, cu cunoștințe speciale în pedagogie, căci pentru un număr îndestul de însemnător de școli elementare și primare, abia se găsesce până acum creată o școlă pregătitore, pentru profesori în institutul basilian din Iași.

În vederea acestui neajuns, scrisul a cerut și a dobândit de la Cameră, cu ocaziunea votărei budgetului, patru școli pregătitore de profesori elementari, în Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail, dupe alăturatul proiect, la care vor fi chiamați și toți dascălii de pe la bisericile din districtele împrejurătoare, dându-i-se de ajutor spre viețuire în cursul petrecereii lor în școlă, câte 30 lei din cutiile sătesci.

Asemenea dispozițiune pentru ajutorul viețuireii dascălilor la învățatură, scrisul, a presentat'o și deliberărei Consiliului Miniștrilor, care prin jurnalul din 26 August conținut, a încuviințat darea acelor 30 lei pe lună, din cutiile sătesci.

Scrisul, deci, cu căduțul respect, referă Măriei Tăle, aceste măsuri, proiectate pentru deschiderea școlilor pregătitore, rugându-vă să bine-voiți a le da domnesca încuviințare.

Ministru, *M. Kogălniceanu.*

⁴⁾ Veđi anexa.

Prescript-verbal

Pe temeiul votărei Adunării și a aprobării Măriei Sêle Domnitorului, se decide :

1. De la 1 Septembrie, se vor deschide 4 scoli preparandale în polițiile Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail.

2. De fie-care dascăl, se va da din cutiile sătesci câte 30 lei pe lună pentru viețuire, în timpul ocupării lui la scôlă.

3. La aceste scoli vor fi chiămați toți dascălii de pe la bisericii din districtele împrejurătoare.

4. Timpul învățătorei va fi în anul curent de 3 luni.

5. Programul învățătorei va fi acel al anului I-îu, primar și practica pedagogică.

6. Fie-care dascăl ce va fi petrecut cursul de la scôla preparandală, stabilit dupe art. 4, pentru anul curent, va putea fi autorizat a deschide, ori unde ar voi, scôlă, însă numai pentru clasa I primară.

7. În anul următor scôlele preparandale acum înființate, vor preda materiile anului al II-lea primar, și așa tratat pe fie-care an (în timpul ce prin special și anual reglement, se va determina de către Minister), se vor completa scôlele cu toate clasele primare și acea pedagogică, pentru că dupe un spațiu de 4 ani, să aibă țera un număr cât se pôte mai mare de învățători elementari, putându-se guvernul chiar și până atunci folosi, de cunoscințele anuale dobândite de înscriși ascultanți la mai sus numitele și din nou înființate scoli normale.

Acest proces-verbal s'a adus la cunoscința Consiliului de Miniștri, cu referatul No. 9.327, din 22 August 1860, și prin *Monitor*, s'a deschis concursuri pentru profesorii trebuitori scôlelor acestora, înaintea unei Comisiuni examinătoare, în luna lui Septembrie.

Consiliul de Miniștri (Kogălniceanu, E. Alcaz, Boginca, D. Cozadini, Florescu), aprobă înființarea scôlelor și liberarea lefilor din cutiile sătesci, cu jurnalul No. 921, din 26 August 1860.

Urméză apoi raportul No. 11.326, din 19 Septembrie, către Domnitorul Cuza. Acesta incuviințéză, cu decretul No. 11.327.

Scôlele acestea preparandale, urméză a se deschide în Octombrie, în localele primare de băeți, prin îngrijirea și sub privegherea Comitetului de inspecțiune.

Clasele se vor ține în orele libere ale scôlei primare, și mărginirea lecțiunelor, se lasă cu totul la dispozițiunea profesorilor respectivi, cu acesta numai, ca programul anului I primar, să fie trecut în termenul prescriș de proiect. La Bacău și Botoșani sunt însărcinați cu scôla preparandală istitutoriș sup. locali, plătindu-li-se $\frac{1}{2}$ din salariile destinate de 3.000 lei pe an.

La Ismail, istitutorul I. Zmeu, primesce direcțiunea scôlei preparande, dêr în urmă la Noembrie, din cauză că n'are scolarî, cu ofisul domnesc No. 13.698, scôla preparandă din Ismail, a fost strămutată la Pétra. Pentru Tecuci s'a publicat concurs la 10 Octombrie. Preparanda din Botoșani, s'a deschis la 16 Octombrie 1860, cu 14 elevi. S'a scris prefectilor să indemne pe dascălii de la bisericii de a intra în preparande ;

9) Cu ordonanța din 12 August 1860, la 1 Septembrie s'a deschis o scôlă de adulți în localul scôlei de meseriî ; profesorul scôlei D-I Nanu. Ordonanța dispune cele următore :

a) În localul scôlei de meseriî, se va deschide scôlă publică de adulți, de la 1 Septembrie.

b) Programul acesteï scoli, va fi acel al scôlelor.

c) Consiliul scolar, va fi provocat a hotărîrile și orele de clasă, în considerarea ocupațiilor diferite, la care frecuențatorii acestei școli pot fi dedați.

d) Nici un elev începător, în vîrstă mai mare de 14 ani, nu va fi primit în clasa I din celelalte școli primare din capitală, primiți fiind cei mai în etate de cît 14 ani, numai în școala de adulți din nou înființată;

10) Se institue concursuri generale între elevii secundarî:

«Pentru a se putea constata gradele de desvîlire a fie-cărei școli secundare din ambele Principate, cum și pentru a se stabili un nou stimul la progresarea școlilor de acest grad, afectându-se prin bugetul școlilor, votat de Adunarea electivă, premii, și aceste pentru concursuri în materii de litere și matematică; se publică nisce asemenea concursuri, ce se vor efectua pe următoarele baze:

1. La acest concurs au a se înscrie numai școlarii, cari în anul curent au sîvîrșit un curs secundar.

2. Inscrierea se va face la acest Minister și la cel din Bucuresci, pînă la 15 Septembrie.

3. Materiile concursului se determină de Consiliul scolar.

4. Resultatul concursului din Iași și Bucuresci, se va controla de Comisiunea extraordinară examinătoare, care va cerceta compunerile concurenților, și va hotărî cui se cuvine premiile și accesitele de 1.500 și 1.000 lei.⁴⁾

11) Se transformă școala reală din Iași, în facultatea de științe. Școala reală dupe 2 ani de funcționare nu isbutise a avea de cît numai 19 școlari.

Prin raportul No. 9.913, către Domnitorul Alexandru Ión I, Ministru Kogălniceanu ȳice:

«Avîndu-se pe de o parte în vedere, că școala reală din capitală, dupe doi ani de funcționare, n'a putut aduna mai mulți școlari decît 19, iar pe de alta, că lipsa de populațiune pentru această școlă secundară, vine de acolo, că în Iași mai sunt două școli secundare: gimnasiul și seminariul din Socola.

«Avîndu-se de asemenea în privire, că programul în vigóre al școlei reale, în cele d'antîu patru clase, pune mai fără de nici o osebite, aceleași materii, cari mai pe larg se predau în gimnasiul central și în seminariu, în cît scopul de a forma bărbați speciali în aceste școle, fiind lăsat mai mult singurului al 5-lea an, e cu neputința a se realiza;

«Subscrisul, în dorința de a evita o cheltuială fără de scop, cu întreținerea mai departe a unei școli de la care nu se pôte avea bărbați specialiști, atît de trebuitori țerei; și credînd tot-d'o-dată, că o asemenea cheltuială s'ar putea întrebuița mai nemerit și mai cu folos pentru țeră, întru deschiderea secțiuneii a 2-a a facultății filosofice de știință, pentru neîntârziata formare de ingineri civili de punți și șosele, mecanici și arhitecți; vine cu tot respectul, etc.»

Cu decretul No. 13.254, în Noembrie 1860, s'a promulgat și programa facultății de științe, secția 2-a:

No. 13.096. Pentru a se înlesni frecuențarea facultății științelor, și pentru tinerii cari n'au finit cursurile gimnasiale, și a se putea ajunge cît mai curînd scopul deschiderii citatei facultăți, prin formarea de ómenii speciali practici, se publică spre obștesca

⁴⁾ «Monitorul oficial» al Moldovei, No. 256, din 22 August 1860.

știință și regula cui se cuvine, că la citata facultate se va ține și un curs extraordinar pregătitor pentru științele exacte, dupe alăturatul program :

**Programul anului pregătitor, pentru științele exacte din facultatea filosofică,
pentru tinerii cari n'au finit cursul gimnasiului**

Semestrul I.

1. Matematica elementară, Aritmetica și Algebra până la Teoria funcțiunilor.
2. Fizica experimentală.
3. Istoria naturală. Mineralogia.
4. Stilistica : Retorica, compunerî.
5. Desemnul liniar.

Semestrul II.

1. Geometrie, Planimetrie, Stereometrie, Trigonometrie plană.
 2. Fizica experimentală, continuare.
 3. Istoria naturală, Zoologia și Botanica.
 4. Logica.
 5. Desemnul liniar. ¹⁾
- 12) De și nu în mod oficial, dăr nu măi puțin cu tăcutul asentiment al nemuritorului Ministru al scólelor din Moldova, din 1860, prin stăruița Directorului sėu, V. A. Urechia, s'a creat în Iași societatea «Ateneul român», dupe statutele Ateneului din Madrid, și neintărđiat în Septembrie 1860, a apărut și fóia societăței, purtând același nume, sub direcțiunea nóstră.

Acéstă asociațiune provóca în Iași o bună înțelegere, care dăinuesce până la 1864, când m'am strămutat în Bucuresci. ²⁾

Aci Ateneul român renaște ajutat de noi și puternice elemente și în mâna D-lui C. Esarcu, peste puținî ani, va dobândi cel măi frumos palat din țeră.

*

Înainte de a trece la budgetul, încă despărțit, al scólelor muntencesi, se cade a aduce aci câte-va date, cu referința la scóla urbană și rurală din Moldova, înainte de desființarea Ministerului instrucțiunei publice din Iași.

La 1860, s'a înființat la Focșani scóla de fete, cu 101 eleve. La 1861, se deschide a treia scóla de băeți în Pétra, județul Neamțu. În 1 Februarie același an, Ministrul D-l Cuciureanu, rógă pe V. A. Urechia, care a demisionat din postul de Director al Ministerului instrucțiunei publice, să continue a conduce clasele model de pedagogie de la Trei-Erarhî din Iași, unde introdusesem, pentru încercare, metode noi didactice. La acéstă clasă model s'au perfecționat excelinții institutori: D-nii Grigorescu, I. Beiu, etc.

Tot în 4 Decembre 1861, s'a deschis scóla publică de la Tergșor, Námolósa în județul Putna. Iar în 15 Decembre, scóla de fete de la Chilia. ³⁾

¹⁾ Că măsura era nemerită a probat neintărđiata formare de studenți bine pregătiți, din cari dobândirăm o bună serie de ingineri. etc.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Dosarul No. 28.

Tot în Octombrie 1861, s'a deschis scôla de fete din Burdujeni, prin învățătorea Maria Torac.

Prin circulare s'a cerut aplicarea la tôte scôlele primare a legii vaccinêi (§§ 12 și 33), hotărîndu-se, ca copiii nevaccinați, să nu se primescă în scôla. ¹⁾

La 30 Aprilie 1860, Directorul Ministerului instrucțiunei publice din Moldova, trimite tuturor învățătorilor din sate o circulare, în care se arătă, că se pregăteau lucrări pentru facerea unei legi obligatorii a învățămîntului primar. Eată acéstă circulare :

PRINCIPATELE-UNITE

Ministerul de culturî și instrucțiune publică al Moldovei

Circulare către profesorii sătenî

Către D-luî profesorul al scôlei elementare din satul districtul

În vederea studiilor trebuitoare la confecționarea unei legi de instrucțiune publică, gratuită și obligatorie, cu care să se înlătoreze neconținutele pedicî și greutăți ce întîmpină desvîlirea și progresul instrucțiunei elementare prin sate ;

Se cere de la toți profesorii sătesci, cu încheerea a fie-cărui an scolaric, lămuririle dupe următorul tablou :

Tablou de copiii ce nu urmêză la scôla

No. de ordin	Numele și pronumele copilor de la 7—13 ani, cari nu frecuentă scôla sătescă	Numele și pronumele părinților sêu al tutorilor	Locuința	Profesiunea părinților	Data nascerei copilului	De sunt fruntași sêu sêrmani părinți	De învăță copilul unde-va	Motivele pentru cari nu frecuentă scôla	La ce muncă sunt întrebuițați	Dacă ajutându'i cu cărți ar frecuenta scôla ?	Observații

Magistrii sătesci sunt invitați de a împli cu exactitate rubricile acestuî tablou, însă cu cea mai mare atențiune de a nu da aer de *catagrafie* acestor culegeri de lămuriri, pe cari le vor face cât mai indirect și în mod de a nu suscita vre-un prepus între sătenî. Magistrii viețuind împreună cu locuitorii, în acelaș sat, pot fără de a cerceta pe la case, cunoșce pe fie-care familie. Cât pentru vârsta și ziua nascerei acelora, o pôte culege din registrele bisericesci.

Un tablou identic ce va alcătui pentru copilele sătenilor ce nu frecuentă scôla, și ambele se vor comunica Ministeruluî, îndeplinite la timpul cuvenit.

Acele pentru 1859, se cer până la 15 Maiu cel mult.

p. Ministrul cultelor, V. A. Urechîă.

No. 4.033.

Iași, 1860, Aprilie 30.

¹⁾ Dosarul No. 1.461.

In 1860, se primesc fete în scótele publice de băeți din sate, cu circularea următoare :

PRINCIPATELE-UNITE
Moldova și Țera-Românescă

Ministerul Moldovei.—Departamentul de cultură și iustrucțiune publică

Circulare la toți profesorii sătesci

Către profesorele scólei publice elementare din satul districtul

Considerând, că § 26, lit. c, din regulamentul scolar, vede în scótele de fete mijlocul de a se forma din tinerele patriei, soții și mame bune, în care rezimă fericirea casnică a familiei, și basa pentru creșterea cetățenilor ;

Considerând, că vitalitatea națională reșede tot-d'a-una în masa poporului, și că singurul mijloc de regenerare națională, este regenerarea poporului ;

Considerând, că numai prin răspândirea învățătorei și a moralității, se póte ajunge la acest scop ;

Considerând, că scoli pentru sexul bărbătesc, aũ început a se face prin sate ;

Considerând, că echilibrarea de inteligență între ambele sexe, este o garanție a unei armonii și a moralității familiei ;

Considerând, că educațiunea sexului femeesc este cea d'ânteiu necesitate în regenerarea poporului, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scóla, unde pe lângă educațiunea sufletescă, să póta da copiilor și primele noțiuni desvoltătore inteligenței.

Ministerul simte viũ trebuința de a se începe înființarea grabnică de asemenea scoli și pe la sate ;

Considerând însă strămtorirea de mijlóce, în care se află budgetul instrucțiunei publice ;

Ministerul, în unire cu Consiliul scolar, a chibzuit, ca învățătura fetelor pentru sate, să se facă în aceleași scoli înființate și pentru băeți, regulându-se pentru acesta ore și zile hotărâte.

Executarea acestei măsură de cea mai d'ânteiu urgență pentru țeră, subscrisul o încredințeză osebitei D-tale chibzuinți, D-le profesor, pentru a o pune de îndată în lucrare, ținând la scóla pusă sub a D-tale conducere și un clas pentru fete, în care să li se predea învățăturile prevădute de program, în orele și zilele ce veți găsi mai potrivite, așa spre exemplu: băeții pot învăța înainte și fetele dupe amiadți, seũ vice-versa, seũ și ambii în aceleași ore, decă póte fi potrivit ; cu acesta însă, ca profesorii ne însurați, nu vor primi în clas, decăt fete până la vârsta de 10 anı.

Iar pentru încurajarea D-tale, și pentru sporul de îngrijire ce póte necesita această nouă regulare, nu mai puțin și pentru speranțele ce subscrisul are, că veți sci răspunde cu deplinătate la misiunea ce ți se încredințeză, subscrisul vè face cunoscut, că salariul D-tale va fi sporit la suma de 3.000 lei pe an, cu începere de la ziua când în catalógele scólei D-tale, se va vedea figurând cel puțin cifra de 10—15 eleve, până când subscrisul speră, că veți raporta și de punerea în lucrare a oficiului de față.

p. Ministru Secretar de Stat, la Ministerul de culte și instrucție publică, V. A. Urechiiă.

Dupe corespondență multiplă și varie cu prefecturile, revisorii școlari, Ministerul din lăuntru și Mitropolia, se ajunge a funcționa școlile sătesci, și în 20 Iulie 1860, Ministerul cultelor, secția școlilor, prin referatul No. . . . , iea următoarele dispozițiuni :

«In vederea budgetului pe 1860, se vor înainta la capitolul . . . § . . . următoarele lucrări :

a) Se va alcătui liste de efectele și mobilele ce lipsesc pe la școlile elementare, și cari nu sunt a se face de nici un arendaș. O asemenea se va prezenta în pretoriu ;

b) Se va publica concurs pentru facerea de sigilii (a vrut să țină licitație), pentru școlile elementare. Aceste sigilii vor fi alcătuite în modul următor :

Asemenea sigilii vor fi în aplicare în ceară și în alb ;

c) Se va prezenta fără întârziere tablouri de școlile unde clasele sunt frecventate și de eleve ;

d) Se vor expedii circulari, către părinții locuitori ce nu 'și trimit fii la școlă dupe tablourile primite de la profesorii sătesci ;

e) Se vor trimite profesorilor câte un exemplar din instrucțiunile tipărite ;

f) Se vor tipări și litografia toate caetele citate prin instrucțiunile de la litera e.

p. Ministru, V. A. Urechă.

Dăm în anexă ¹⁾ explicațiunile anexate pe lângă budgetul anului 1860, cu referință la școlile sătesci și primare. Acolo se va vedea numărul școlilor existente în Moldova la data acăsta, fie de băieți, fie de fete.

Pentru dotarea școlilor sătesci, cu aparate și mobilier metodic, aflăm înaintându-se lucrări de Ministerul din Moldova. ²⁾

În 1861 și 1862, se deschid un număr de școli sătesci în Moldova. Mai ales județul Neamțului și al Sucevei, beneficiază de candidații școlii preparandale din Pétra, dupe frumoasa stăruință a institutorului Nicolae Vicol.

Un cas curios se prezintă în 1861. Preotul catolic Cosma Funtak, din satul Grozesci, propune să se dea de către Minister, lăfă și pentru un profesor de limba ungară în școlă din sat. ³⁾

*

Budgetul instrucțiunii publice din Țăra-Românească, votat de camera din Bucuresci și declarat de Comisiunea centrală din Focșani, compatibil cu dispozițiunile constitutive

¹⁾ Vezi anexa.

²⁾ Vezi anexa.

³⁾ Dosarul No. 196.

ale noii organizări, ne arată, că în 1860, existau 1.966 de școli sătești. Învățătorii erau plătiți cu câte 25 lei pe lună.

De la 1 Octombrie, li s'au adăos la léfă, încă câte 25 lei pe lună.

Se mai prevede înființarea din nou a 234 de școli sătești.

Vor fi în 1860, 17 revisori de județe, dér aceștia vor funcționa numai până la 1 Octombrie, când se vor înființa în locul lor 95 de inspectori de plăși, aleși dintre candidații mai capabili.

La învățământul primar, cu 3 institutori și 4 clase, sunt 5 școli primare în București, școla din Brăila, din Craiova, din Focșani, din Pitești, Ploesci, Slatina.

La școla din Ploesci, continuă catedrele extraordinare de limbile grécă și francesă.

Școli primare, cu două institutori la 4 clase sunt: în Severin, Jiù, R.-Vâlcea, Caracal, Turnu, Giurgiu, Buzéu, Călărași, C.-Lung, Têrgoviște, Oltenița, Rușii-de-Vede.

Există 12 școli primare, cu câte 2 clase, și numai cu câte un institutor.

Se înființază din nou 2 școli sucursale la Craiova, cu două institutori, o școlă sucursală la Ploesci, cu două institutori, 7 școli primare, cu câte 2 clase și un institutor în Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, Vălenii-de-Munte, R.-Sărat și Alexandria.

La rubrica școlilor de fete, constatăm, în budgetul din 1860, 2 externate în București, cu câte 2 clase, cu o directoare și un institutor.

Asemenea două externate de fete, cu câte 2 clase, unul în Ploesci și altul în Slatina.

De la 1 Septembrie, se vor înființa 9 școli de fete, la Cerneți, Ocna, Calafat, Curtea de Argeș, R.-Sărat, Vălenii-de-Munte, Oltenița, Alexandria și Roșii-de-Vede, toate cu o directrice și un institutor de clasa I și a II-a.

În București, există internate de fete, până la 1 Septembrie, cu 20 de bursiere, iar de atunci, cu 30. Aceste bursiere se dau la pensionate private.

Internatul de fete Lazăr Oteteleșanu, din Craiova, care a avut 25 de bursiere, până la 1 Septembrie, va avea de atunci 50 de bursiere.

Între școli profesionale, este școla de arte și meserii de la Mavrogheni, cu un internat de 50 de ucenici, până la 1 Septembrie, și de 80 de la 1 Septembrie. Această școlă are ateliere de rotărie și de strungărie.

Institutul de la Panteleimon de agricultură, cu 60 elevi, de la 1 Septembrie, în loc de 35. Continuă pe lângă acest institut școla de duși.

La rubrica gimnasiilor, se dă un stat nou de la 1 Septembrie, cu lefi sporite. ¹⁾

În București există acum gimnasiul separat, cu 4 clase, numit Lazăr.

În Craiova gimnasiul devine cu 6 clase de la 1 Septembrie, și cu stat nou. ²⁾

În Septembrie, se mai înființază în București, un nou gimnasiu Mateiù Basarab, întocmai ca gimnasiul Lazăr.

Internatul de lângă gimnasiu, are de la 1 Septembrie 60 de bursieri, în loc de 50.

Se mai proiectază un nou internat de la 1 Septembrie, ³⁾ acesta se va așeza pe lângă Mateiù Basarab, tot cu 60 de elevi.

Un internat de 25 bursieri se înființază de la 1 Septembrie, pentru Craiova.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ D-l I. Brătianu, a propus în Cameră, la ocasiunea desbaterei budgetului pe 1860, în ședința de la 5 Aprilie, crearea celui al doilea internat, pentru școlarii din districte. În 16 Decembrie 1860, se deschise acest internat, pe lângă noul gimnasiu Mateiù Basarab.

Sub numele de *Academie*, budgetul prevede sporirea facultății juridice, la care se adaugă al doilea profesor de dreptul roman, de la 1 Septembrie, doi profesori de dreptul civil, idem, un profesor de economia politică și un profesor suplimentar.

La facultatea filosofică, se înființează de la 1 Septembrie 1860, catedra de Istoria Românilor (8.000 lei), literatura limbilor latină și elenă (8.000 lei.)

Cursul de inginerie civilă continuă, cu doi profesori: profesorul de geometria descriptivă, arhitectură și construcțiuni, al doilea de mecanică și geodesie.

Din budgetul școlilor pe 1860, se mai dau subvențiuni:

74.000 lei școlii militare, până la 1 Iulie, când apoi, întreținerea școlii trece la Ministerul ostășesc.

8.400 lei școla de fete Elisabetană.

Budgetul pe 1860 prevede un nou director al Muzeului, carele se va aduce din Pier-Mond.

Pentru bibliotecă nici un fond de înmulțirea cărților.

Se prevăd 2.000 lei pentru cărți didactice, tipăririi de jurnale pentru instrucțiunea publică, cataloage, modele de desen, harte, globuri.

10.000 lei se prevăd pentru colecțiunea de aparate de fizică și chimie.

6.000 lei, pentru instrumente agrimensorii, pentru școlile din 4 județe, după pilda anului trecut.

Se țin în 1860, 39 de stipendiști la universități străine, din cari 34 sunt din anii trecuți.

Se vor trimite 4 tineri din școla de chirurgie, să termine medicina la Paris.

Se înscriu 40.000 lei, pentru ajutoruri diverse, la studii în țară și străinătate.

Se institue de la 1 Septembrie, o școlă de silvicură, cu 4 profesori și 20 de elevi.

Asemenea școlă preparatorie, pentru instructori de agricultură, 7 elevi și un profesor.

Școla de chirurgie și farmacia costă în 1860, 161.912 lei. Despre ea vom vorbi mai la vale.

În fine, belele arte sunt reprezentate în 1860, cu 4 maestri de muzică vocală, la 4 școle primare din București.

Să nu uităm de a adăogi, că tipografia Academiei naționale, continuă în 1860, cu un budget de 200.000 lei.

*

Să luăm însă mâinile de aproape diferitele ramuri școlare din Muntenia.

Și mai înainte de toate, să înregistrăm proiectul de lege din 31 Martie 1860, dat de Ministrul A. G. Golescu, în desbaterea Adunării, după ce l-a supus la Domnitorul Cuza, cu raportul No. 1.154. Acest proiect de lege are în vedere școla sătească, și este următorul:

«Instrucțiunea primară constituie fondul educațiunii naționale. Ea este chemată a forma inima și inteligența poporului și a l conduce la cunoștința datorțiilor sale, către Dumnezeu, către patrie și către sine însuși.

Acastă instrucțiune n'a putut lua, până acum, la noi, dezvoltarea, ce încă dintru început se hotărâse a i se da, prin dispozițiile legiuitoare ale regulamentului organic. Lipsa cea mare însă și cea mai simțită, a fost și este încă, nu în numărul școlilor, ci în cunoștințele persoanelor investite cu calitatea de institutor.

O scółă preparandă de fie-care județ, este o măsură transitorie de cea mai neapărată și mai urgentă trebuință, ca să ajungem să avem un sistem de educație mai solidă pentru popor.

Institutorii actuali vor putea frecuenta aceste scoli, în tot semestrul de vėră, de li se va face mai cu sėmă un ajutor de 25 lei pe lună, peste tot onorariul lor actual.

Personele cari se vor însărcina cu acėstă instrucție pedagogică, sunt firesce chiamate a dirigia instrucțiunea scółelor sătesci, din tot copriusul județului lor, și nimeni nu le va putea ajuta mai mult intru acėsta, decăt sub-inspectorii de plasă, eșiți chiar din scólele preparande, ce vor fi puse sub direcțiunea lor.

Mėsurile ce se propun pentru a ajunge la acest scop, se regulėză prin alăturata lege în modul cel mai apropiat, cu miđlócele de care dispune țera în ziua de astăđi, și credem că instrucția primară va primi cu acėsta, o răpede și simțitóre îmbunățire, incăt să se deschidă un drum neted pentru alte îmbunățări mai importante, pentru care va dispune mai pe larg legea organică, care se va trimitte peste puțin în deliberațiunile Corpurilor legislative.»

Proiect de lege

Art. 1. De la promulgarea acestei legi, în viitor, se va numi câte un inspector de fie-care județ, cu însărcinare de a inspecta scólele sătesci; el va primi 600 lei pe lună și 200 pentru cheltuială de transport.

Art. 2. Acești inspectorii vor avea a iniția în vėra acėsta pe învățatorii actuali, în cunoscințele ce le sunt neapėrat trebuincióse, pentru a corespunde mai bine la misiua lor.

Art. 3. Se va închiria îndată un local încăpėtor în fie-care capitală de județ, spre a servi de scółă preparandă, pentru acești învățatori.

Art. 4. Pe lângă 25 lei pe lună, ce primesc acum învățatorii de sate, ca onorar, ei vor mai primi drept încuragiare un stėpendiũ de 25 lei pe lună, pentru întreținerea lor, în tot timpul căt va dura cursul pregătitor de vėră, în acele scoli preparande.

Art. 5. Toți acești învățatori vor avea a da un examen general de concurs, la finitul semestrului de vėră, și vor primi atestate de aptitudine, cu specificare de rangul ce li se cuvine dupe meritele lor.

Art. 6. Dintre cei mai de frunte, se vor alege câte unul de fie-care plasă, spre a se numi aspirant la gradul de inspector de plasă, cu onorariũ de lei 100 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură învățatorii sătesci în ziua de astăđi.)

Art. 7. Toți căți vor căpėta atestaturĩ de aptitudine, vor fi numiți îndată aspiranți la gradul de institutori primari, cu onorariũ de lei 50 pe lună (afară de drepturile și scutiurile de care se bucură ei în ziua de astăđi.)

Art. 8. Acei cari nu vor fi dat nici o dovadă de înaintare, vor rămáne cu caracter provisoriu de candidați și cu onorariũ numai de la 25 lei pe lună, până se vor putea perfecționa în următoarele semestre de vėră; iar neisbutind la acėsta, se vor depărta cu totul, pentru causă de neapținutudine.

Art. 9. Aceste onorariĩ sunt provisorii, până ce o lege definitivă va regula poziția institutorului, și onorariul ce i se va cuveni din casa comunală.

Art. 10. Adaosul la chiáltueli, ce va resulta din dispozițiunile precedente, se va acoperi cu un adaos de 2 lei de familie la contribuția pentru scólele sătesci; iar onorariile inspectorilor de județe și de plasă, precum și chiria localurilor pentru scólele preparande, se vor plăti din fondurile Ministerului, trecėndu-se în budgetul anului curent.

Art. 11. O lege specială va privi la înființarea a patru internaturi de școli normale, pentru formarea și recrutarea institutorilor pe viitor.

Art. 12. Un regulament special de administrație publică, va regula imediata punere în lucrare a acestei legi.»

Asemenea încercări de legiferare în spre ziua definitivă a unirei Principatelor, nu puteau să nu avorteze.

*

Intârzierea votării bugetului de către Adunare, a amânat și îmbunătățirile proiectate pe 1860.

Ca să judecăm de aceste îmbunătățiri, nu avem decât să cetim, în anexă, darea de seamă făcută de directorul școlilor I. Măcărescu, la 20 Iunie 1861.

Principala îmbunătățire a constat în aceea, că pregătirea candidaților sătesci n'a mai rămas pe seama institutorilor din județ, ci s'a înșărcinat cu învățătura lor pe inspectorii de județ, ajutați de câte un sub-inspector de fie care plasă.

S'a încuviințat și programa școlilor sătesci, sub influința programei mai bune, ce în asemenea școli era în Moldova.

Desființarea contribuțiunei de 2 lei, îngreună, după părerea lui I. Maiorescu, înmulțirea școlilor sătesci, căci caută să se mărginescă Eforia la numărul de școli, fixat prin buget.

Învățământul primar urban s'a ameliorat considerabil, prin faptul, că în 1860, la un număr însemnat de școli primare, noi am dat câte 3 institutori, în loc de unul, care nu putea să țină însuși 4 clase.

În 1860, s'a aflat în școlile primare urbane 6.115 scolari, adică peste 1.000 mai mult decât în anul trecut.

Importanța îmbunătățire a fost în Țera Românească, nu crearea, ci înmulțirea școlilor de fete. S'a înființat din fondurile Brâncovenesci 5 școli de fete în Cerneți, Jiū, R.-Vâlcea, Pitești și Târgoviste, încă din 1859.

În 1860, Eforia mai înființază câte una în cele 9 orașe secundare, așa că la finea anului școlar 1860—1861, erau 38 de școli primare de fete, câte cu o directrice și un institutor, afară de școla Lazaro Oteteleşanu, care are câte 2 institutori, ajutați de 2 directrice.

Populațiunea acestor școle la 1860—1861, era de 2.461 fete, deci un progres asupra anului trecut.

Instrucțiunea primară, ca și cea privată, s'a pus sub inspecțiunea a trei inspectorii generali, din cari unul pentru Bucuresci.

La învățământul secundar, Eforia propuse adausuri și îmbunătățiri în proiectul său de buget pe 1860, dăr Adunarea respinse proiectul, său le amânase în vedere cu o legislațiune comună, pentru ambele Principate, ast-fel pe 1860, învățământul secundar este în *statu-quo* al anului anterior, dără că s'a primit mai mulți interni la diferitele categorii de școle, că s'a despărțit cu totul gimnasiul Mateiū Basarab de S-tul Sava, că s'a adaos clasa VII-a la Craiova, etc.

Eforia ceruse înființarea de școlă de comerciū. Am văduț mai de mult timp, simțindu-se necesitatea unei asemenea școli. Adunarea refuză creditele necesare, și exprimă dorința, să se trimită duoi tineri la Genova în Italia, pentru sciințele comerciale.

Acésta se și făcu în 1860, peste cei 53 de bursieri, întreținuți în străinătate cu spe-sele Statului.

Inființarea facultății filosofice, cu 2 cursuri, conform budgetului, se realiză ; iar ca-tedre noi de la facultatea de drept, până în Iunie 1861, nu se ocupaseră.

Mult timp, până la 1864, cei 4 profesori vechi ai facultății de drept, se opunea în mod indirect la introducerea de noi profesori, respingând de la concurs pe solicitanții. Ei constituiră, ceea ce *Sativa* numea în 1864 : Quadrilaterul de la drept.

Seminariile au trecut și în Țera Românescă, sub administrațiunea Ministrului culte-lor, dăr nu există o lege bine definită în privința lor.

Eforia a elaborat o nouă programă, pentru seminarii, mai dezvoltată decât în trecut.

Cât privesce institutele de cultură generală, vedurăm, că budgetul n'a permis vre-o îmbunătățire.

În noul local al palatului Academiei, noul director al mușeului de științe naturale, Fererati, începe a așeza în 1861, colecțiunile sale. Tot acolo se va muta, nu târziu și biblioteca. 1)

Eată acum un tabel comparativ al stărei instrucțiunei publice și private din Munte-nia, pe 10 ani, care se încheie la finea anului școlar 1860—1861 :

INSTRUCȚIUNEA PRIMARĂ									Instrucțiunea secundară		Instrucțiunea superioară		TOTALUL	
A N U L	No. inspectorilor generali	No. inspectorilor de județe	No. sub-inspect. de plăși	PUBLICĂ				PRIVATĂ		No. institutelor	No. școlarilor	No. institutelor		No. studenților
				Școli prin sate		Școli prin orașe și târg.		No. școlilor 2)	No. școlilor 2)					
				No. școlilor	No. școlilor 2)	No. școlilor 2)	No. școlilor 2)							
1852						22	2.666	150	5.049	2	355	2	32	8.102
1853						23	3.843	147	3.240	2	376	1	21	7.422
1854						23	3.649	116	1.039	2	354	1	17	5.059
1855						23	3.432	118	4.614	2	310	1	21	8.477
1856						23	3.600	102	4.017	2	324	1	10	7.951
1857						23	3.658	124	3.917	2	420	2	27	8.022
1858				1.014	22.940	23	3.696	117	4.877	2	441	2	31	31.985
1859				1.381	35.450	34	4.540	108	4.807	2	530	2	31	45.362
1860				2.129	53.580	41	5.932	250	4.538	5	718	2	42	64.810
1861	3	17	93	2.157	56.460	75	8.584	120	3.734	17	1.406	4	55	70.250

În acest tabel intră numai școlile cari au fost sub directa inspecțiune a Eforiei.

*

Anul 1861, din primele zile, se anunță rău pentru unele școli din Moldova.

Este anul în care se întâmplă conflictul între Cneazul Cantacuzin, Ministrul cultelor din Moldova, și între Consiliul superior al școlilor.

1) Vezi anexa.

2) Școle și școlari de ambe-sexe.

Faptele sunt încă prea recente, pentru ca să ne permitem de a le judeca aci.

Ne mărginim a anexa mai multe acte relative la acest conflict și pentru noile generațiuni, cari nu 'l cunosc, vom adăugi scurta informațiune, că acest conflict s'a stărnit din cauza înlăturării de la direcțiunea centrală de fete a bătrânului profesor N. Verdeanu, în favoarea unei străine D-na Gross.

Regulamentul în vigore la școli, cerea ca directoarele școlii de fete să fie dintre profesorii români, (§ 70.)

Un text pozitiv de lege era calcat.

Consiliul școlilor era în dreptul său să cêră respectul legii, d'ér Cneazul autoritar împinge lucrul până la extrem, și atunci un număr de 16 profesori, cei mai mulți membri ai Consiliului, demisionază, protestând contra călcărilor de legi. Partea regretabilă începe apoi, căci atât gimnasiul cât și facultățile se desorganizează, iar școlarii petrec în numeroase scene de nedisciplină, nu numai la internatele de băieți, ci și la cel de fete.

Conflictul, care a început în 29 Octombrie 1861,¹⁾ duréză până târziu în 1862, cu totă protestațiunea preseii liberale, cu totă intervențiunea Adunării, acum concentrată în Bucuresci.

Manifestațiunii, protestațiunii, cercetării de diferite Comisiuni, se succed unele altora, fără a ajunge la scop. În primă-vêra anului 1862, se strămut definitiv și cancelariile ministeriale, din Iași la Bucuresci.²⁾

În Iași, rămâne provisoriu, până se vor expedia dosarele Ministerului de culte, ca loco-șitor de director D. Melidon, vechi și laborios impiegat al școlilor. Acesta numai este negreșit în stare, cu totă bună-voința, să împace conflictul.

Nu numai cu venirea la Minister a Generalului Tell, se aduce îndreptare situațiunii școlilor din Iași. Acesta înființează, în locul desorganizatului Consiliului școlar, un Comitet extraordinar de inspecțiune, sub președința lui V. A. Urechia, din D-nii T. Maiorescu, G. Mârzescu, Octav Teodori, etc.

Aceștia cu mult tact, pe cât și energie, restabilesc liniscea în școle, rechemă pe profesorii demisionați la posturile lor și cursurile se redeschid peste tot.

Administrațiunea școlilor din Moldova și în special din Iași, de către acest Comitet, a fost foarte serioasă și bine făcătoare. Comitetul duréză până la noua lege școlară din 1864.

*

Din faptele particulare ale anului 1861—1864, vom înregistra acum cele următoare :

Sub Ministru Barbu Catargiu, Ministrul instrucțiunii publice din Țêra Românească, cere desființarea Eforiei muntene și a Consiliului superior din Moldova. Consiliul încheiă jurnalul ce dăm în anexă³⁾, aprobând aceste disoluțiuni și formarea provisorie a unui Consiliu de instrucțiune publică pentru ambele țêri unite. Acest Consiliu va dura până la organizarea definitivă printr'o lege specială⁴⁾.

Creațiunea acestui Consiliu provisoriu nu împedică funcțiunea Comitetului din

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Dosarul No. 10, din Maiu 1862.

³⁾ Veși anexa.

⁴⁾ Acest jurnal al Consiliului de Miniștrii, s'au publicat de V. A. Urechia, în Anuarul instrucțiunii publice.

Iași, cu tóte că el a protestat pentru supresiunea vechiului Consiliu al școlilor, prin următoarele acte :

»Aședământul scolastic, carele dirige de la anii... învățământul public și privat din această parte a României, a fost în acești de pe urmă două ani, în împrejurări triste, pe care ne abținem de a le mai aminti D-vóstră, lovit în litera și în spiritul său și putem dice, anulat, fășii fășii, prin ordonanțe și decrete administrative.

Una din cele mai mari loviri, date Statului școlilor, a fost, D-le ministru, aceea prin care s'a desființat Consiliul scolastic, prevăduț la Secția III, cap. I, partea II a legii aceștea, sub pretextul puțin serios, că unirea Moldovei cu Valachia ar fi cerut această călcare de lege.

Atributele asemnate de statut Consiliului școlar, în cazul chiar când un decret domnesc ar fi suficient ca să obóre o lege, acestea nu pot, D-le ministru, justifica desființarea aceluși Consiliu, din punctul de vedere al unirei românilor. În adevăr, această autoritate școlastică, nu are alte atribute, de cât acele a priveghia la indeplinirea celor ce cer legile de la fie-care din impiegații scolasticii ; de a propune în cunoscința de lucru, reformele și îmbunătățirile ce sunt de nevoia pe la fie-ce școlă ; de a avea ca țintă neînclaturată, progresul și buna stare intelectuală și morală a generațiunei june, ce națiunea încredințază aședămintelor de educațiune publice și private.

Déră orii și care comitet de inspecțiune și chiar subscrisul, nu are pe o tréptă mai sus său mai jos, aceleași sarcini și atribute ? Cu tóte acestea ele nu daunéză, nu știrbesc nici de cât, existând, autoritatea centrală, scopurile mari politice și naționale.

Subsemnații nu cred, că *unirea* póte fi atât de puțin înrădăcinată în inima românilor, în cât să fie periclitată prin aceea, că școlilor din fosta Moldova, li se vor respecta *legile*, pe basa cărora dovediră că fac progrese. Unirea este mai tare, decât să póta fi mișcată, prin acea împrejurare, că pentru cumpărarea a două lei cridă la școlii, nu se va mai cere deslegări de la Bucurescii ; că pentru suplinirea unui învățător, institutor său profesor bolnav, nu se va mai cere voie de la Bucurescii, de unde să vină, după ce nu va mai fi de lipsă. Nu prin păstrarea în școlii de cărți scolastice, care să aibă și editura Iașilor, său aprobarea consiliului de aci, în locul editurei și aprobărei de la Bucurescii, se va aduce perturbare în sistema de guvernare din centru. Nu prin aceea, că se vor face la Iași și nu la Bucurescii programe de óre pe la școlii, se va periclita unitatea națională. Ea nu va fi periclitată nici din aceea, că interesele de tótă natura, ale școlilor din fosta Moldovă, vor fi protese și administrate de acei cari, la fața locului fiind, mai Iesne pot face acésta, decât de ar fi la Bucurescii.

Domnule ministru,

Subsemnații membri ai comitetului și întregul corp profesoral a salutat ministerul, din care ați lua o așa de alésă parte, ca o sosire a *legalității*, a reintrărei școlilor, atât de bântuite de arbitrar, sub scutul legii.

Tări în acésta convingere, ei cutéză, D-le ministru, a vă cere, ca mijloc, *sine qua non* de reintrare în acea sântă *legalitate*, *rechiamarea de îndată a consiliului scolastic*, demisionat în Februarie 1861, în urma conflictului ce cunosceți.

Obiecțiunea, ce ar putea a se face acestei reintrare în lege, că este deja la Bucurescii un alt consiliu pentru tótă țera, nu póte avea loc :

a) Pentru că consiliul scolastic din Moldova este hotărît, este instituit de legea școlilor, lege votată de Adunarea Moldovei și în regulă promulgată ;

b) Pentru că ministerul e liber de a consulta, (după ce a consultat opiniunile consiliilor sale legalî) și pe oricare alte persoane, în care 'și are încredere;

c) Pentru că, în extrem, chiar dacă consiliul central ar rămâne pe lângă D-vostre în Bucuresci, atribuțiunile acestuia, până la o altă lege școlară, nu pot fi în coalițiune cu acele ale consiliului școlastic, instituit de legea în vigoare, pentru școlile din această parte a României.

Aceste considerente, din punctul de vedere al legalității, sunt victorios întărite și de practica zilnică. Lipsa consiliului școlastic s'a simțit de îndată de însuși Ministerul de culte, din ziua când acesta a voit să se ocupe serios de interesele școlilor din Moldova. Înființarea chiar a acestui comitet, din care iați parte subsemnații, e o probă eclatantă la acele ce dicem.

Deră ce este acest Comitet din Iași? Este el comitetul de județ, prevădută de legea școlilor și de reglementul de la 1831?

Subsemnații se bucură, în interesul școlilor, de atribute mult mai largi decât acele ale oricărui comitet de district; ei au unele atribute chiar și mai întinse decât le avea consiliul cel legal ale școlilor.

Ast-fel, comitetul acesta din Iași, nu este nici comitet de județ, nici consiliul hotărât de lege. Iată cum o călcare de lege e grea de neconsecvenții!

Aci e locul să vă facem, D-le Ministru; o declarație. Dacă noi am primit sarcina de membri ai consiliului acestuia, a fost numai, ca să facem scândură de salvare a învățătorei publice, care pe fie-ce și se scufundă și amenință perire, spre mulțămirea neamicilor românismului. Pe cât timp n'am zărit la orizont veri-o lucrare, care să vestescă seninul pentru școlile din Moldova, noi am ascuns în inima noastră și indignare și speranță. Astăzi n'avem ce face cuântăia, dar nu ne înșelăm, crezând sosit momentul realizării celei a doua.

Vă rugăm, prin urmare, D-le Ministru, ca să primiți încredințarea prea distinsei noastre considerațiuni.

V. A. Urechia. T. Maiorescu. G. Mârzescu, etc.

*

Pentru a se vedea mersul școlilor din Moldova, anexăm discursul ce am rostit, în numele Comitetului școlar din Iași, la ocaziunea solemnității premiilor pe anul școlar 1863—1864, Iunie 29. ¹⁾

Anexăm ²⁾ egalmente, cu titlul de document de consultat (însă cu ore-care îngrijire, fiind-că este elaborat din timpul conflictului, de care mai sus vorbim) și relațiunea statistică de starea școlilor din Moldova, memoriu prezentat Ministerului de instrucțiune publică, la 1 Ianuarie 1862, de Radu Melidon. Acest memoriu face de altminterlea istoricul și al faptelor anterioare conflictului, și din acest punct de vedere este recomandabil.

Anexăm ³⁾, pentru cunoștința celor doritori, programele gimnasiilor din Bucuresci pe 1861 până la 1863.

¹⁾ Veți anexa.

²⁾ Veți anexa.

³⁾ Veți anexa.

În 1864 se înființază prima și a doua clasă a gimnasiului din Ploesci cu statul următor :

Statul personalului gimnasiului din Ploesci

1 profesore de limba română și latină, de istorie și geografie clasa I și II pe lună 1.000 lei, adecă pe an	12.000
1 profesore de matematică și științele naturale clasa I și II. pe an	12.000
1 catehet clasa I și II, pe an	7.200
1 maestru de desen, pe an	3.600
1 profesore de limba franceză, pe an	4.800
Întreținerea a 10 interni pe séma Statului, pe an	10.400
	50.000

Aaron Florian. I. Maiorescu. Laurian. Veniamin.

În 1861 sunt mari perturbațiuni în Eforia scólelor din București. La 11 Februarie, dupe raportul lui Barbu Vladoianu, Ministrul cultelor, Ioan Eliad este numit al 4-lea membru al Etoriei.

La Februarie 22, anul 1861, demisionază din Eforie Aristide Ghica, care la Martie în 15 este înlocuit prin Simion Marcovici; la 3 Aprilie 1861 Marcovici ia direcțiunea scólelor, cu ofisul domnesc No. 154, dér neîntârziat e înlocuit prin I. Maiorescu; în Iunie 21 demisionază I. Maiorescu, fiind în conflict cu membrii Eforiei. La Iulie 10, același an, noul ministru al instrucțiunei publice, Melinescu, numesce pe A. Papiu, care îndată demisionază, dicénd că »starea actuală a administrațiunei superióre a instrucțiunei publice m'au convins, că în asemenea împrejurări, serviciile mele nu ar putea să aibă efect«. Avea dreptate: confusiunea era foarte mare în Eforie. La 24 Iulie cu No. 9.792, e numit loco-țiitor de director al Eforiei I. Zalomit, iar I. Maiorescu rămâne membru.

O asemenea stare de lucruri motivă desființarea Eforiei de care vorbirăm și înființarea Consiliului superior al instrucțiunei publice.

În Iași, în 1861 și 1862, Consiliul scolar nu era mai în regulă, în urma conflictului cu Cneazul Cantacuzin.

Profesorii demisionați ne mai luând parte la Consiliu, la 30 Maiu 1862, în Consiliu nu mai era de cât : Filaret, Scriban, Arch. Suchupan, S. Barnuțu, P. Suciu, A. Velini, D. Popp, Stef. Micle, Partenie, G. Ionescu preot. ¹⁾

Va să dică lipsesc din Consiliu I. Strat, G. Mărzescu, V. A. Urechia, Călinescu, G. Petrescu, Z. Columb, N. Ionescu, Stefan Emilian, etc., adecă mai cu deosebire elementul pur moldav.

Anul 1863, sub Ministerul întrunit al instrucțiunei publice, lasă bune urme în istoria culturii noastre, grație trecerei la acel Minister a unor bărbați ca D-nii Odobescu și D. Bolintineanu.

Ministrul A. Odobescu a cercat, în Septembrie 1863, să impună unitatea de ortografie cu litere latine în toate scólele, cum și fixarea programei analitice a obiectelor ce se

¹⁾ Veđi anexa.

predau în liceu. Consiliul superior al școlilor admite continuarea în școli a ortografiei, fixată în trecut de Eforie, cât și detalizarea programei. ¹⁾

Se respinge în același an, cererea Ministrului de finance, de a se considera ca lege un vot dat de Adunare la 1860, stavilitor cumulului de catedre.

Ministrul de culte din 1863, Iunie 22, răspunde celui de finance, că asemenea vot n'a fost transformat în lege. ²⁾

*

În decursul anului 1862 avem de notat unele acte mai deosebite. Așa în 22 August acel an, Consiliul școlar (Aaron Florian, Laurian, P. Poenar, I. Zalomit, I. Strat), încheie jurnalul prin care dic, că: »având în vedere că cariera profesorilor este mărginită și că pentru stimularea zelului și a activității lor, urmază a fi încurajați, . . . verice licențiat sêu doctor în litere, în matematică, în științele naturale sêu fizice, cari au învățat în țeră, sêu străinătate, să intre mai întâiu profesor la clasele gimnasiale inferioare, apoi, când vor fi locuri vacante, se vor înainta la cele superioare, și, în fine, la facultăți *caeteris paribus*, observându-se dreptul de întâitate.»

Acastă dispozițiune Ministrul Odobescu o primesce, cu reserva de a se exige concurs de la trecerea din gimnasiu la facultate.

Consiliul (aceiași membri, mai puțin Strat) revine asupra acestei măsurii, prin procesul-verbal de la 6 Septembrie, și, de ôre-ce Ministrul n'a primit înaintarea fără concurs, decât de la gimnasiul inferior la cel superior, Consiliul renunță cu totul la propunerea primitivă, iar Ministrul admite această nouă propunere, pe considerare, că afacerea va fi definitiv rezolvată în noul proiect de lege. ³⁾

La învățământul primar anexăm ⁴⁾ regulamentul întocmit de Consiliul superior din 1862, pentru externatele de fete, de curând înființate în Țera Românescă, cu budgetul, egalmente aci anexat.

Vorbind de asemenea școli de fete, este ocaziunea să amintim, că în același an Comitetul școlar din Iași a organizat o primă expozițiune a lucrărilor confecționate de tôte școlile publice și private din Iași.

Iată avusul cu care s'a vestit solemnitatea deschiderii acesteia la Iași :

Școla centrală de fete

Expozițiunea lucrului de mână

1) Expozițiunea lucrului de mână de la tôte școlile publice și private de fete din Iași, se va deschide în salónele școlei centrale de fete.

2) Solemnitatea deschiderii se va face la orele 12, în 25 Iunie, de către comitetul școlilor și în prezența Dómnelor din jurul expozițiunei.

Solemnitatea se va începe prin imnul național și corurile vocale, cântate de elevele școlei centrale. Dupe acêsta, D. V. A. Urechia, președintele comitetului, prin câte-va cuvinte, va explica scopul expozițiunei și va proclama deschiderea ei.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

³⁾ Veđi anexa.

⁴⁾ Veđi anexa.

3) Expozițiunea va dura de la 25—30 Iunie inclusiv.

4) Publicul este admis la ea în fie-care zi, de la 10—3 ore dupe amiazi.

5) Sunt invitate prin acest program, să asiste, la solemnitatea deschiderei expozițiunei, toate autoritățile administrative și judiciare ale județului.

Membrii Comitetului școlar, *V. A. Urechiă, N. Cuhianu, T. I. Maiorescu, G. Mărzescu, I. Pangrate, O. Teodori.*

Anexăm ¹⁾ aci un certificat de absolvirea școlii primare din Bucuresci 1862, spre a se vedea deaprobe coprinderea programelor învățământului primar la data acésta.

Exemplul Moldovei începe a se impune la Bucuresci. Ministrul D. Bolintineanu, la Noembre 1863, simte nevoia a se crea în Bucuresci o școlă preparandă, cum era aceea a lui Vasile Lupu din Iași.

Acésta apare din referatul său No. 31.525, de la 4 Noembre 1863, către Consiliul de miniștri, propunând crearea școlii acésteia normale, din banii ce se vor obliga să dea mănăstirile pământene, și se închinat. Adevărat că acest referat al lui D. Bolintineanu rămase fără nici o consecință ²⁾

La rubrica școlilor sătesci, mai înainte de toate se cuvine să înscriem aci programul întocmit la 1862, de Consiliul superior pentru școlile din ambele principate.

Ministerul cultelor și al iustrucțiunei publice

Consiliul superior de instrucțiune

Program de școlile sătesci din România

Despărțirea I

1. Cunóserea literilor, silabisirea, dupe table.
2. Formarea literilor dupe modele.
3. Scrierea numerilor și calcularea din memorie asupra celor patru lucrări aritmetice, cu numere întregi.
4. Invățarea sântelor rugăciuni pe de rost.

Despărțirea II

1. Cetirea și scrierea caligrafică, dupe model și dictando.
2. Elemente de catechism, partea I-ia.
3. Din aritmetică, cele patru lucrări cu numere întregi.
4. Din geografie, divisia pământului în continente și oceane pe chartă, fără text.
5. Culegere de animale, plante și minerale.

Despărțirea III

1. Cetirea pe cărți bisericesci.
2. Elemente de catechism, partea II și III.
3. Istoria sacră, pe scurt.
4. Cele patru lucrări aritmetice, cu numere complexe.

¹⁾ Veđi anexa.

²⁾ Veđi anexa.

5. Geografia Principatelor-române : împărțirea lor, orașele, râurile, lacurile, munții. Numirea țărilor vecine. Tóte acestea mai mult într'un mod practic și cu arătare pe chartă.

6. Scrierea caligrafică și dupe dictando.

Despărțirea IV

1. Memorisația de parabolele din Evanghelie, cu explicarea lor morală, și datoriele creștinului.

2. Cetirea, cu înțelegere din cartea coprinďetőre de cunoscințe relative la economia de câmp și casnică.

3. Memorisațiunii din biografiile Domnilor români celor mai renumiți.

4. Părțile cuvântului și formele gramaticale într'un mod practic, precum și aplicarea celor mai ușore regule ortografice la scriere.

5. Împărțirea politică a Europei numai pe chartă. Măsurile de greutate și lungime, măsurarea pogónelor și fălćilor ; cotitul vaselor.

6. Scurtă descriere a animalelor, a plantelor și a mineralelor folositoare și necesare la economia casnică, cari se pot cresce, produce și afla în patrie.

7. Caligrafia dupe model și dictando.

Ministru, *D. N. Racoviția.*

Membri consiliului superior de instrucțiune : *Neofit Episcopul de Edes. Archimandritul Melchisedec. P. Doniți. I. Zalomit. Dr. Davila.*

Se aprobă pentru întocmai aplicare în scólele sátesci.

Director pentru instrucțiune publică, *G. Melidon.*

Bucuresci, 1862, Septembre 1.

De la 1 Septembre 1862, urmând a se aplica în tóte scólele sátesci din România, programul de mai sus, cum și același program pentru scólele primare, ce lectorul a putut vedea din atestatul scolar anexat mai sus, Ministrul din acel timp, Alexandru Odobescu, se vėđu în fața unei dificultăți pentru numirea institutorilor și a învățatorilor. Acestora legea scólelor din Moldova le cerea mai multe studii decăt legea scólelor Muntenesci. Ministrul provocă în privința acésta pe Consiliul superior al scólelor, prin adresa următore :

Ministrul cultelor și instrucțiunii publice

De la aspirații la posturi din scólele primare, cari n'au funcționat până acum ca institutori în acele clase, se va cere, ca condiție neapărată, absolvirea celor patru clase gimnasiale inferióre; iar institutorii, cari s'au aflat, sėu se află în posturi de institutori ai claselor primare, vór fi dispensați de acésta condițiune, rămăind însă, cu tóte acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Avėnd în vedere, că de la 1 Septembre, anul contenit 1862, programul învățaturilor primare este unul și același pentru scólele de dincóce și dincolo de Milcov;

Considerând, că pentru ocuparea posturilor de institutori la scólele de dincolo de Milcov, regulamentul acolo în vigóre, prescrie absolvirea de 4 clase gimnasiale;

Subscrisul, la publicarea concursurilor pentru ocuparea posturilor vacante la scólele de dincóce de Milcov, a coprins condițiunea a poseda aspirații, și pentru acestea, absolvirea acelorași 4 clase gimnasiale, cerute pentru cei de peste Milcov, pentru a da instrucțiunii primare garanții egale și solide de propășire;

Considerând însă, că mai mulți din aspiranții înscriși pentru scólele de dincóce arétă, că de și nu posed absolvirea expresă a claselor gimnasiale, totuși, prin practică de mai mulți ani ca institutori în clasele inferióre, ar poseda cunoscínțele trebuitoare pentru ocuparea posturilor primare superióre, cari se găsesc vacante; sub-scrisul are onóre a invita pe onor. Consiliu de a opina asupra casurilor de mai sus.

Primiți, vă rog, D-lor, asigurarea distinsei mele considerațiuni.

Ministru, *Al. Odobescu.*

Capul biuroului, *Ornescu.*

No. 26.445.

Bucuresci, anul 1863, Septembrie 10.

Eată rezultatul dat de Consiliu :

Proces-verbal

Astăzi Marți, 10 Septembrie 1863, Consiliul superior de instrucțiune, deliberând asupra adresei D-lui Ministru cultelor, sub No. 26.445, opinéază :

De la aspiranții la posturi din scólele primare, cari n'aú funcționat până acum ca institutori în aceste clase, se va cere condiție neapérată absolvirea celor 4 clase gimnasiale inferióre; iar institutori, cari s'aú aflat, séú se află în posturile de institutori ai claselor primare, vor fi dispensați de acéstă condițiune, rămânénd însă cu tóte acestea, ca să decidă concursul între mai mulți aspiranți.

Aaron Florian. I. Zalomit. G. Costaforu. Laurian.

*

Am vėđut încercările, cari aú succedat, pentru înființarea unei scóle de comerciú în Bucuresci. În 28 Noembre 1861, D. D. Ghica președintele Consiliului de Miniștri, cu adresa No. 1.224, provocat de Ministrul financelor, îndémná pe Ministrul instrucțiunei publice, N. Nicolescu, să elaboreze un proiect de lege, pentru o scólă de comerciú. Eforia, provocată să facă acésta, de Ministrul cultelor, cu adresa No. 17.229, trăgána afacerea, așa, că numai în 1864, Ministrul N. Crețulescu, avu mulțămirea să subsemneze decretul de înființarea primei scóli de comerciú.

Dăm în anexă ¹⁾ discursul rostit la inaugurarea scólei, de V. A. Urechia, directorul Ministerului instrucției publice, cum și actele originale de fundațiunea scólei, cu statul și programa.

Imediat, la 16 Septembrie 1864, se decretéază și pentru Galați o a doua scólă de comerciú, numindu-se la direcțiunea ei pe D. C. Troteanu. ²⁾

Din inițiativa privată, încă a fost o cercare, la 1864, de a deschide o scólă de comerciú, prin subscriere dintre negușitorii, cărora N. Flúgel le a adresat anexatul apel.

Întreprinderea nu reuși, Flúgel mai adresă Ministerului cultelor și instrucțiunei publice din Bucuresci un memoriu în privința scólelor de comerciú, care memoriu de și rămase fără nici o lucrare, contribui totuși, probabilmente, la activarea fundațiunei scólei de comerciú, de care ne am ocupat mai sus.

¹⁾ Veși anexa.

²⁾ Veși anexa.

*

Invățământul înalt este cu deosebire în câștig la 1863. Am văzut deja înființată de mai mulți ani o școală de inginerie. Din această școală ministrul, D. A. Odobescu, la 8 Octombrie 1863, face, cu decretul Domnitorului Cuza No. 997, o școală superioară de științe, cu anume programă și statut. ¹⁾

Duoë alte acte din aceștiași an, avem de înregistrat aci, la învățământul înalt, ambele ale ministrului D. Bolintineanu, cel întâi transformă facultatea deja creată prin budgetul Adunărei, cu duoë catedre de litere, în școală superioară de litere, cu scop de a forma profesori gimnasiali:

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române.

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului presintat de Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunei publice, sub No. 30.222,

Am decretat și decretăm:

Art. 1. Se institue la Academia din Bucuresci o școală superioară de litere cu scop de a forma profesorii gimnasiali în ramurile limbilor clasice și moderne, ale literaturii și filosofiei, istoriei și geografiei.

Art. 2. Regulamentului acestei școle se aprobă, și se va pune în lucrare la Noembrie anul curent.

Art. 3. Spesele necesare se vor acoperi, până la 31 Decembrie 1863, din rezervele budgetului instrucțiunei publice, iar de la 1 Ianuarie 1864, se vor trece în budgetul Statului, conform trebuinței, până la complectarea cu toate catedrele necesare.

Art. 4. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul Cultelor și instrucțiunei publice este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în Bucuresci, la 30 Octombrie 1863.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunei publice, *D. Bolintineanu.*

No. 1.047.

Acest decret e apoi indirect infirmat cu un al duoilea decret, cu data din 4 Iulie 1864, în coprinderea următoare:

Alexandru Ioan I,

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională Domn Principatelor-Unite-Române,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului Ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunei publice sub No. 21.133,

Am decretat și decretăm:

¹⁾ Vezi anexa.

Art. 1. Facultățile din Bucurescî, unite împreună, vor purta numele de *Universitatea din Bucurescî*,

Art. 2. Profesorii facultăților se vor aduna împreună și vor alege pe rectorul Universității.

Art. 3. Profesorii fie-cărei facultăți în parte vor alege pe Decanul facultății respective.

Art. 4 și cel de pe urmă. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Dat în Domnêsca Nôstră capitală, Bucurescî, la 4 Iulie, în anul mântuirii 1864, iar al Domniei Nôstre al șeselea.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice, *D. Bolintineanu.*

No. 765.

Pe de o parte, în decretul acesta Bolintineanu, gelos de laudele bine meritate ale lui M.Kogălniceanu, ținea numai decât să fondeze și dînsul o Universitate în Bucurescî, și pe de altă parte distrugea, cu decretul din 1864, unde vorbea de facultatea de litere din acêstă Universitate, scôla specială cu direcțiune *normală* creată în 30 Octombrie 1863.

Deja în August 1863, *Monitorul oficial* din Bucurescî publicase un proiect de completarea facultăților de litere și de sciințe.

Acest proiect nu se aplică. În 31 August 1863, Consiliul superior propune ministrului Odobescu programul pentru facultățile de litere și de sciințe. Ministrul Odobescu le respinge, dîcînd că : »Consiliul superior elaborând o programă mai detaliată pentru scôla superiôră de sciințe; aceea se va pune la dosar, rêmânînd ca la timpul oportun să se facă o asemenea lucrare pentru scôla superiôră de litere«.

Indată apoi, succedînd la Minister D-lui Odobescu, poetul D. Bolintineanu, acesta șterge rezoluțiunea de mai sus a D-lui Odobescu și pune una nouă în coprindere : »pentru punerea în lucrare a facultății literare, nefiînd mari nevoi de mari cheltueli, se pôte pune de acum în lucrare. Va rêmîne a se face formele«.

Iată cum s'a născut facultatea de litere, decretată apoi, precum vîdîurăm, de Ministru Bolintineanu.

Eată actele originale pe lângă cele ce vom da în anexă :

Proces-verbal

Sâmbătă, 31 August 1863

Avînd în vedere proiectul de completarea facultăților de litere și de sciințe, încuviințate de guvern și publicat prin *Monitorul oficial* din anul trecut ;

Avînd în vedere trebuința cea simțită de a posedea, pe de o parte, profesori gimnaziali capabili de misiunea lor, iar de altă parte, ingineri civili înzestrați cu cunoscințele necesare; și considerînd, că prepararea lor nu se mai pôte amâna fără o pierdere învederată pentru instrucțiunea publică ;

Consiliul superior a socotit de cuviință, pentru mai ușoră realizare a sus citatului proiect deja încuviințat, însă neaplicat până acum, a 'l restrînge la catedrele însemnate în alăturata programă, dintre cari patru sunt în ființă și alte patru se pot înființa numai decât, rêmânînd cele-alte pentru anul viitor, și opinîză : 1) a se supune D-lui

Ministru spre aprobare alăturata programă A) de facultatea literilor și B) de facultatea științelor; 2) a se invita D. Ministru ca să bine-voiască a lua măsurile necesare pentru remunerarea acelor patru profesori pe anul acesta.

Acest diurnariu se va supune la aprobarea D-lui Ministru.

Aron Florian. P. Poenaru. Laurian, I. Zalomit. I. Strat. Davila.

A) Programa pentru facultatea literilor

Acastă facultate va fi tot-d'o-dată și școlă normală, pentru formarea profesorilor gimnaziali în ramurile limbilor clasice și moderne, istoriei și geografiei, literaturii și filozofiei, și va cuprinde următoarele catedre:

- a) Catedra de istoria filozofiei și de filozofie;
- b) Catedra de istoria literaturii clasice și moderne;
- c) Catedra de istoria critică și universală;
- d) Catedra de istoria critică a țerilor române, împreună cu istoria literaturii române;
- e) Catedra de gramatica comparativă a limbilor elenă, latină, română, italiană, franceză, ispanică și portugalică;
- f) Catedra de archeologia clasică;
- g) Catedra de pedagogică (despre educațiune) și de metodică (despre arta de a învăța).

Dintre aceste catedre două sunt în ființă, adică b) și d); urmază a se înființa anul acesta încă două, adică a) și c), rămânând ca cele-alte să se înființeze în anul următor.

Științele mai sus indicate se vor împărți pe un curs de două ani, și anume:

A n u l I

- a) Istoria filozofiei;
- b) Istoria literaturii clasice;
- c) Istoria critică universală antică;
- d) Istoria critică a țerilor române;

A n u l II

- a) Filozofia (Psihologia, Logica, Metafizica și Ethica);
- b) Istoria literaturii moderne;
- c) Istoria critică universală medie și modernă;
- d) Istoria critică a românilor și a literaturii române;
- e) Gramatica comparativă,
- f) Archeologia clasică;
- g) Pedagogia și metodică;

B) Pentru facultatea științelor

Acastă facultate, în partea teoretică, va servi a forma profesori gimnaziali, în ramul științelor matematice și fizice, ăra în partea practică, va servi a forma ingineri civili; și va cuprinde următoarele catedre:

- a) Catedra de geometria descriptivă, cu aplicarea ei la construcțiunii, de arhitectură și de drumuri;
- b) Catedra de geometria analitică, de topografie și de geodesie;
- c) Catedra de calculul infinitesimal și de Mecanica elementară și superiără;

d) Catedra de desenul topografic, arhitectonic și machinistic;

e) Catedra de științe naturale.

Dintr'aceste catedre, trei sunt în ființă, adică *a*, *c* și *e*; urmază a se înființa încă două, adică *b* și *d*.

Științele mai sus indicate, se vor împărți pe un curs de două ani, și anume :

A n u l I

a) Geometria descriptivă, cu aplicarea ei la umbre și perspectivă;

b) Geometria analitică și topografia teoretică și practică;

c) Mecanica elementară;

d) Desenul de topografie și de mașini;

e) Științe naturale.

A n u l I I

a) Construcțiuni sée principiuri de arhitectură și de drumuri;

b) Geodesia teoretică și practică;

c) Mecanica superiőră, precedată de cunoșcința în calculul infinitesimal;

d) Desenul arhitectonic și de mașini;

e) Științele naturale.

Aaron Florian. P. Poenaru. Laurian. I. Zalomit. I. Strat. Davila.

Era dat, ca tot ilustrul bărbat, M. Kogălniceanu, și numai puțin ilustrul sée colaborator D. N. Crețulescu, să completeze opera, abia schițată, în parte, de D-nii Odo-bescu și Bolintineanu; ei trecură în noua lege a școlilor, din 1864, existența legală a universității a doua române, din Bucuresci.

*

Seminariile Muntene și Moldovene încă preocupă atențiunea publică și a guvernului de la 1860—1864.

Seminariile muntene sunt tot inferiøre celor din Moldova. Se pöte vedea acesta din chiar programul examenelor anului școlar 1862—1863.

Seminarul Mitropolitan.

Anul 1862—1863.

Examenele acestui an scolastic, de învățaturile urmate în acest institut, se vor începe la 24 Iunie, și vor urma până la 27; începöndu-se dimineața de la 9 ore și continuând până la 12, pentru științe; iar după amiazi de la 2—4 ore, pentru cântări. Se invită dar, în preșusul timp, toți cei ce vor avea plăcerea a asista la aceste examene.

PROGRAMUL SEMINARIULUI MITROPOLITAN.

Științe :

C l a s a I

Istoria vechiului Testament.

Aritmetica : Numere întregi, fracțiile vulgare, decimale și complexe.

Istoria României până la România pură.

Etimologia limbei latine în comparare cu cea română și traduceri din Istoria Sacră.
Zoologia.
Caligrafia.
Profesor, *M. Dimitreanu.*

C l a s a I I

Catechismul.
Geografia.
Gramatica și Santaxa limbei române.
Istoria bisericescă a vechiului Testament.
Profesor, *I. Germănescu.*

C l a s a I I I

Principii de Retorică, cu exerciții de compunere.
Istoria bisericescă.
Liturgica.
Prescurtare de Istoria Românilor.
Profesor, *I. Ionescu.*

C l a s a I V

Retorica cu exerciții de cuvinte bisericesci.
Teologia Dogmatică.
» Morală.
» Pastorală.
Profesor, *I. Benescu.*

Cântări

C l a s a I.

Principii de Gramatică, și
Cântarea celor opt glasuri pe Anastasimatar.
Profesor, *O. Dumitrescu.*

C l a s a II.

Un rînd de Docsologii.
Heruvicele, Chinonicele și Acsiónele săptămânei.
Podobiile.
Profesor, *O Dumitrescu.*

C l a s a III.

Un rînd de Docsologii mai mari.
Partea I de Heruvice. Chinonice și Acsióne pentru Duminici.
Parisimierul tot.
Acsiónele praznicelor și cele trei Liturghii.
Profesor, *I. Zaharia.*

